

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frrtal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czimzandók.

A hirdetési díjazabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János; Berde Áron, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,**
helyettes szerkesztő: **Szabó Sámuel.**

Tartalom: Havi emlékeztető. Julius. — A párisi közkiállításról. — Pályázati hirdetmény. — Emlékirat. Lukácsy Sándor. — Lókviteli tilalom. — A bornak üvegekre huzásáról. Rösler Károly. — Colorado-bogár. — Vidéki gazdasági tudósítások. — Meghívás. — Melléklet. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Havi emlékeztető.

Julius.

Ház és udvar. Folyamatban lévő minden építkezéshez az építési anyagok szállítása szorgalmazandó.

Magtárak szellőztetnek és tisztán tartatnak, a gabonakészletek hetenként megforgatandók, nehogy a gabonasziszik elhatalmasodjék. Semmisenem mozdítja elő nevezett ormányos bogár elszaporodását annyira, mint a nyugalom és rekedt meleg levegő.

Aratók számára szükséges élelmi anyagok és főző edények sürgősen beszereztetnek.

Asztagok helyei felnyesetnek.

Szántóföld. Keverő szántás megkezdetik, repczeföldek második szántásával el ne késsünk.

Repczének nyomtatása, cséplése bevégezendő.

Gabonafélék aratása megkezdetik és pedig ha csak lehetséges buza, rozs zsengéjébe vágandó, hogy tetszetős piaci árut nyerjünk. Aratás után azonnal, vagy még annak folyama alatt a kevés gabona behordása, asztagozása megkezdve, nagy sietéssel folytatva, bevégeztetik.

Repce alá az előkészítő munkálatok megkezdetnek.

Őszi zöld takarmánynak vethetünk kölest és takarmánytöröküzát, árparlólóba pedig tarlórépát és haricskát (hajdinát.)

Rét és kaszáló. Szénakaszálás és gyűjtés, ha bármilyen oknál fogva megkésett, befejezendő és behordása megkezdhető. Az anyaszéna letakarítása után, sarju-termésre számítunk; tehát csak azon kaszálók legeltethetők, melyek fekvésüknél fogva szárazak és sarjuhoz reményt nem nyújtanak.

Szénamunka végeztével a vakondok-túrások elhanyagandók.

Állattenyésztés. A kevés gabona behordása után a tarlók legeltetése megkezdetik és pedig legelőször a sertések böngészik fel az elhullott kalászokat; utána a szarvasmarha és végre a juhok bocsátandók tarlóra. A hol juhok járnak, ott nemcsak szarvasmarha, de semmiféle más állat jó ízű nem legel: a legelők tehát szigoruan elkülönítendőek; a juhok csak oda hajthatók hol másféle állat már enivalót nem talál.

Gyakori itatás, csendes hajtás jelezi a jó pásztort.

A juhok kutyával üzetése, zavarása meg nem engedendő. Kutya nélkül is meg lehet őrizni a gyáva birkanyáját.

A nyári hőségben mindenféle állat csak estefelé, éjszaka és hajnalban legel, nappal a vályut és árnyékot keresi. A mely pásztor a hőségben legeltet és éjfél után subáján nyujtozkodik és nem botra támaszkodva legelteti állatait, az nem pásztor, nem gondozója a reá bízott állatseregnek, hanem kinzója.

A kondás kellemetlen, de el nem mulasztható teendői közé tartozik a nyüvezés.

Az esett juhok bőrei szellőztetnek vagy hűvös pinczébe helyeztetnek, de legcélszerűbb: idejében eladni, nehogy beléjök essék a moly.

A kevés gabona behordása után, liba és pulyka a tarlóra mehet. Házi szárnyasaink a meleg időszakban sok vizet kívánnak.

A tyukólok hetenként kitisztogattatnak, nehogy az élődi állatok ott nagyon elszaporodjanak.

Szőlő. Hónaljzás, kaecozás és felkötés, a multkor leirt módon végeztetik; a hónap végefelé, ha szükséges, harmadszor kapálunk; szőlőiskoláinkat a gyomtól tisztán tartjuk.

A pincze hűvösebb éjjeleken szellőztetik, borok feltöltögetése és a hordók megtörölgötése el ne maradjon.

Gyümölcsös. Cseresznye, meggy loszedése után a fák megtrágyáztatnak. Az olyan fáknek, melyek tulságos bő termésrel bírnak, ágai feltámasztandók. A lehullott rosz gyümölcs gondosan eltávolítandó. A nyári gyümölcs legnagyobb része a hónapban érik; ennek naponkénti felgyűjtése és értékesítése, a gazdaszszony kiváló gondjai közé tartozik. A fák és csemetéek nyári tisztogatása, száraz és fattyu hajtások eltávolítása, valamint az idomító nyésés és becsipkedés folytatattatik.

Falskola. E hónapban a falskolában kevés munkánk van; legfőbb teendőnk abban állhat, hogy az ártalmas rovarokat szorgalmasan eltávolítsuk. Nagy viharok után, a fák kötése megvizsgá-

landók, a letörött galyak levágandók és azok helyei simára metszve, viasszal bekenetnek. A csapra metszett fák kötése ha a hajtások eléggé megfásultak, feloldandók.

Konyhakert. Legnagyobb gondot a kapálás, gyomlálás és öntözésre fordítsunk és ezt az egész kertben szorgalmasan folytassuk. A megürült ágyásokat, a körülmények szerint fel kell ásatni vagy kapáltatni és azok téli retek, spenót, tarlórépa és endivia salátával beültetendők.

Az érett paszuly és borsó s esetleg több érésben lévő kerti növény magvait leszedjük és száraz, szellős helyre elrakjuk. A magnak való répát karóhoz kell kötöztetni és a késői mellék hajtásokat gondosan eltávolítani. Jelöljük ki magnak való uborkát. A dinnyetáblák olykor-olykor hig trágyalével megöntözendők. A dinnye szétterülő indáit, nehogy a szél összekuszálja, horgacskákkal lefoglaljuk.

A korai karfiol levelei, ha a bimbók fejlődni kezdenek, a világosság elzárása végett összehajtatnak.

A káposzta-ágyásokat a hernyóktól védeni kell és ha előfordulnak, eltávolításukra kiváló gondot kell fordítani.

Az eprék indáit szorgalmasan el kell távolítani és szaporításra a legszebb példányokat meghagyni.

Diszkert. A virágágyások a gyomtól tisztán és puhán tartandók. Az utak szélein a gyeperesen levágandó. Az elvirágozott rózsákat és az előforduló vízajtásokat gondosan el kell távolítani; általában arra törekedni, hogy a korona kívánt alakját megtartsa. A rózsák szemzése hajtó szemre, bevégeztetik. A korai évelő virágok elszáradt hajtásait gondosan el kell távolítani és azok szétosztását és átültetését bevégezni. Nyári virágokból a legszebb példányokat kell magnak kiválasztani; a melyek a kívánt alaknak meg nem felelnek, el kell távolítani. Császárszákál, Primula Auricula és legtöbb évelő növény magvai most kezdenek érni, azok leszedésére kiváló gondot kell fordítani. Az évelő növények magvai elvetendők. A tavaszkor ültetett díszfákat és cserjéket gondosan kell kapáltatni és öntöztetni és az elszáradt galyakat lemetszeni. Az utak tisztítása is kiváló gondot igényel.

Méhészet. A rajzás még ezen hónap első részében is, sőt néha majdnem végeztéig tart, azért folytonos éberséggel őrködünk. Az első raj kijötté után pár nappal, ugy déltáj, midőn legkevesebb méh van otthon, a herefejeket lépszinben óvatosan le kell fejeznünk, egy kis füstöt fűvén rájuk vagy vizes tollal elsepervén a bogarakat a helyről. Az első rajok heréinek lefejezésével nagyon vigyázzunk, mert a gyenge, alig 4—5 hetes lép könnyen leszakadhat. Legyünk figyelmesek arra, hogy a kas röpelyka a lehetőségig a lép-élek irányában legyen, hogy a méhek így annál akadálytalanabban mehessenek-jöhessenek. Ha nem így volna, e szerint messünk új ki- és bejáró röpelyukat.

Minden s különösen a paraszt méhkasoknak lépállását már kívülről tudnunk kell, mely czéjből a kas külső oldalát festékekkel megjegyezzük, külbőben belső vizsgálódásunk alkalmával sok kárunk történhetik, a lépek ide-oda hajlongása miatt. Ha nagyon gazdag családaink vannak, alkalmazzuk a tetőre a Hutterféle ládácskákat, természetesen ehhez készítve már kezdetben az u. n. parasztkasokat. A Hutterkasokat nagyon ajánljuk t. ügybarátink szives figyelmébe; (bővebb felvilágosítással Hutter Samu Kolozsvárt szolgál.) Ilyen kasok legtermészetesebb átmenetet képeznek a Dzirzon-Berlepsch rendszerre.

Erdészet. Főhasználat. A magas hegyi vágások befejezendők és a jövő évi vágások megvizsgálendók. Mellékhasználat a legeltetésre, faszedésre és az érett erdei gyümölcsök gyűjté-

sére terjed ki. Erdőmivvelés. Az értékekben felnőtt fű eltávolítandó, a gaz irtandó, a nem sikerült ertés a jövő évi ertési szervezetbe lesz felveendő. Az erdővédelem a pásztorok ellenőrzésére és az erdei tüzek meggátolására szükséges intézkedésekre szorítkozik. Vadászat. A szarvas, döm, (bika) és őzbak, valamint a zerge is lehetősé.

A párizsi közkiállításról.

(Eredeti tudósítás.)

— Gazdasági osztályunk. — *)

(G. V.) II. A magyar gazdasági osztály, a legtágosabb értelemben használva a „gazdaság“ fogalmát — mint levelemben is említém, három különböző helyiségben kiállítva s ha nem teszi azt a hatást, mely őt méltán megilleti, feleljenek róla azok, kik nem akarják elismerni, hogy hazánk első sorban földmivelő állam és még sokáig az fog maradni. Ez egy körlehetetlen tény, melyet lehet szépitni, de nem tagadni és ha sikerül annyi figyelmet nyerni a mezőgazdaság részére, mint mennyit az ipar — és nagy részt hálátlanul — absorbeált, akkor a mi gazdasági tárlatunk rendszeresség és teljesség tekintetében akármely itt képviselt országgal bátran versenyezhetett volna, mert még így is szemes gabonáink, boraink, erdei termékeink stb. csoportosítása s bemutatása a nagy közönségnek szemét gyönyörködteti, míg a mélyebbre hatoló szakembernek érdekes tanulmányt nyújt!

Ezeket röviden eonstatálva, adjuk az egésznek velős leírását, hogy t. gazdátársaink először a hazainak nyerték vázlatos képét, mielőtt együtt a külföldre mennének. —

Az östermelésnek szánt első teremben, a bányászat kíncei között foglal helyet mezőgazdaságunknak két nagyon nevezetes terménye: gyapju és dohány.

A g y a p j u, fájdalom, nincs úgy bemutatva, mint annak fontossága azt megérdemelné, akár azt véve fel, hogy 15 millió juhunk van és abból 5 millió nemesített, mely nagy szám itt 40 bunda-szekrény által van képviselve, akár a bemutatás módját tekintve, mely a lehető legkedvezőtlenebb. Ha e 40 szekrényben Magyarország juhászatát rendszeresen látnók feltüntetve, még evvel is meglehetne elégedni, de így legjellemzőbb gyapju-typusaink hiányzanak; másokból meg — természetesen csak aránylag — nagyon is sok van! Magyarország a külföld előtt terra incognita, igyekeznie kell tehát magát megismertetni s ott, a hol lehet, versenyezni. Ebből a szempontból kellett volna egész kiállításunkat tekinteni s elrendezni; egyes részletekben tényleg látjuk is e dicséretes törekvés eléggé nem méltányolható nyilvánulását — de nagyban és általában véve tárlatunkat a véletlen hozta s tartja is össze, ez aztán egyetlen, de legnagyobb hibája, mert ebből ered a többi egytől-egyig mind,

Míg Bécsben gyapjunk a lehető legnagyobb szakszerűséggel, czélszerűséggel és csinnal szerepelt, addig itt oly megedek szekrényekben látjuk elhelyezve, melyek folytonos csuszamlást okoznak, mi által a bunda nyílik, nyúlik és végre elszakad! A legfurfangosabb kísérletek történtek ennek meggátolására, de csakis részben sikerültek. Hogy miért nem utánozták

*) Az állattisztály ismertetése később fog következni.

egyszerűen a bécsi mintát, nem tudhatom, változtatni a dolgon pedig szűk költségvetésünk mellett teljesen lehetetlen volt; maradt a hiba, mely természetesen a jury gyakorlott szemében lesz legfeltűnőbb.

A kiállított gyapjak közül mosott és mosatlan bundákban a posztó és fésűs gyapjut találjuk, első sorban említjük Gróf Hunyady Imrét, kinek úrményi juhászata most nyert két első díjat az itteni állatkiállításon kosokkal és anyákkal; a nemes grof különben minden világtárlatnak ismert és mindig első helyen kitüntetett vendége! Itt van Gróf Wimpffen Victorné, ki mint Sina-leány, Erd és Ercsi híres nyájait örökölte; itt Gróf Károlyi Alajos Stomfáról, hol a juhászat egyik nagymestere örzi az aranygyapjut. Czilchert Béla Gutorról, hirneves apjának méltó fia s hazánk egyik legelső gyapjuismerője és sok más. Itt vannak az alföld gyapjubő nyájai, melyeket egy Fazekas Gida, Harkányi Frigyes, Wodianer Albert és többen mutatnak be. Hazafiás főpapjaink igen tetemes számát teszik a kiállítóknak, de mintán nem akarunk catalogust írni, legyen elég ez érdemnek illetően constatálása. A magyar-óvári akademi egyik disze, Dr. Rodiczky Jenő tanár az egyedüli, ki gyapjukiállításunk tudományos oldalát képviseli: bemutatja Mosonmegye juhtenyésztési térképét, valamint juhajok és fajták szerint összeállított rendszeres gyapjgyűjteményt, óhajtottunk volna egy országos térképet, országos collectiót látni, sőt az elsőről hallottunk is a „jól értesült körökben“ valamit süttogni; no de se baj, hiszen már új terminus van tűzve 1881-re Rómába! Azt szokták mondani, hogy Ausztria mindig egy armadiával és egy — ideával van hátra; vigyázzunk nehogy ebből is közös ügy legyen!

Magyarország dohánytermelését mindenekelőtt a m. kir. pénzügyministerium tünteti fel. Egy csinos szekrényben 40 csomó leveles dohányt találunk, mely a boríték levelet, töltelékét, pipa és burnót dohányt mutatja be, mellette egy statisztikai térkép (1873-ból!) az átlagos termést és dohánnyal beültetett területet mutatja, mely adatok összevetéséből kitűnik, hogy az átlagos termés körülbelül 5 mázsa holdanként, miglen a legujabb adatok az 1877-iki termést hectáronként 700 kilogrammra teszik. Szivart a pénzügyministerium nem állított ki, pedig a francziákkal árban és minőségben nagyon is kiálljuk a versenyt, mert míg nálunk az 5 krost közönségünk legnagyobb része jól szíható szivarnak tartja, itt ezen áron alul venni nem is lehet, sőt az e fajtabeliek élvezetéhez (?) okvetlenül bizonyos elszántság kell.

Nagyobb kiviteli üzleteink közül Schossberger és fia, valamint Herzog és társa jelentek meg, az elsőtől a francia kincstár 14 év alatt 22½ millió kilo dohányt vásárolt, egyáltalában Franciaország igen jól fizeti dohányainkat. A Herzog cég szintén a kiviteli dohánymustrákat tünteti fel és három minőségben vágott pipadohányt. Magánkiállítók közül megemlítjük Gróf Szapáry Gyulát, Streitmann Józsefet, a nagyváradi káptalant, kik több más termelővel együtt kevés, de szép dohánycsomókat küldöttek be. —

Pályázati hirdetés.

Az érdiószegi m. kir. vinczellér képezdében augusztus hó első napjaiban tartandó vizsgákkal 7, állami tartással egybekötött tanuló hely megüresedik, melyeknek betöltésére az 1878/9 évi tanfolyamra ezennel pályázat hirdettetik.

Az állami segély áll: lakás, élelmezés, fűtés, világítás és gyógykezelésből.

Felvételi kellékek:

1. Megkívántatik a 16 évet meghaladó életkort igazoló keresztlevél; erős és egészséges munkát bíró testalkat és a védhímlővel beöltést tanúsító orvosi bizonyítvány.
2. Legalább 4 elemi osztálynak jó sikerrel végzését tanúsító iskolai bizonyítványok.
3. Születési helyének előljárói által kiállított jó erkölcsi bizonyítvány.
4. Szüleinek vagy gyámjának beleegyezése és azon írásbeli nyilatkozata, hogy a tanuló a tanodát évközben nem hagyandja el.
5. Fehér- és egyéb ruhával tartozik magát belépése előtt kellően ellátni.
6. Minthogy a növendékek határozott számban vétetnek fel, szükséges, hogy a felvételt óhajtó kellő bizonyítványokkal felszerelt kérelmét legkésőbb augusztus 1-ig az intézeti igazgatóságnál személyesen vagy levél útján benyújtsa, a honnét aztán felvétele vagy fel nem vételéről szeptember 15-ig tudósíttatni fog.
7. A felvett növendék october 15-én tartozik az intézetbe lépni.

Jegyzet: idősebbeknek, katonaságtól menteknek, nagyobb képzettségűeknek, végül azoknak, kik az intézetben egy évet már saját költségükön töltöttek, az állami helyek elnyerésében előny adatik.

Az ingyenes helyek betöltésén felül, saját költséges növendékek is vétetnek fel, kik a kellő ruházat és ágyneművel ellátáson kívül az élelmezés és mosásért, az idő szerint, havonként 14 frt. előre tartoznak fizetni. Lakást, fűtést és világítást, nemkülönbén gyógykezelést az intézettől ezek is ingyen nyerne.

Az egész tanfolyam 2 évében 10—10 hóból áll.

Ér-Diószeg, 1878 jun. 23-án.

Gábor József,
igazgató.

Emlékirat.

a hazai kertipar oltalmára vonatkozó intézkedések érdekében.

Azon mérvben, a mint valamely tartományban a forgalmi eszközök kifejtetnek, kell a földmívelési viszonyoknak is átalakulni.

Szoritkozva itt csak a kertiparra, Kecskemét és Debreczen barackot, N.-Körös meggyet és uborkát — N.-Maros sat. szőlőt visznek ki külföldre jelentékeny mennyiségben; viszont hozzánk több millió értékű a külföldi behozatal, a kertipar mindennemű termékeiből.

A forgalmi eszközök fejlettségének következménye, hogy az északibb tartományok műkertészetének egyik fontos ága az üzdzset háttérbe szorult; mert a kedvezőbb égalju déli tartományokból jóval olcsóbban láthatják el magokat az ott szabadban korán tenyésztő terményekkel az északibb piacok, mint eddigelé otthon nagy költséggel kezelt üzdei ágyakból. Ezen körülmény intésül szolgál nekünk, hogy földrajzi helyzetünkhöz és forgalmi eszközeinkhez alkalmazzuk a nagy termelést. Szőlőnket, kajszin barackunkat, dinnyénket, uborkánkat, jelesebb és déliebb helyzetű vidékeink nemesebb gyümölcseit és kertipar terményeit a vasutak által közelebb vont északi tartományok most már nem nélkülözhetvén, kertiparunk ezen jövedelmező ágaira kell főként figyelmünket fordítani.

Még a római világ-uralom idejéből nevezetes hazánk gyümölcs és kertipara és ha mai napság Franciaország földmivelési termékeinek kiviteli jövedelméből a felénél több a kertipar termékeire esik, miért ne versenyezhetne e téren Magyarország? mely ugyanazon égalj alatt fekszik s a forgalmi eszközök által jóval közelebb jutott azon északi tartományok fogyasztó piaczaikhoz, mint Franciaország.

Ez azon kérdés, melyet földmivelő országunkban, kormányunknak tanulmányozni — törvényhozásunknak kiváló gondjaiban kell részesíteni.

Hogy hazánkban a kertipar eddigelé kifejlődni képes még nem volt, okai:

1. Népünknel hiányzó szakismeret és munkaügyesség, mely nélkül nagy termeléssel nem léphetünk a világ piaczaira, a kis termelés pedig még a helyi fogyasztásnak sem felel meg, különösen minőségénél fogva.

2. Azon károsítások, melyekkel az időjárás viszonyosságok, ártalmas rovarok, állatok és élősdiek kertiparunkat sújtják.

Mindkét tekintetben vannak ugyan némi intézkedések; de még csak a dolog kezdetén vagyunk.

Ismerjük a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium intézkedését a községi faiskolák berendezésére, mely rövid három év alatt gyakorlatiasnak bizonyult, a mennyiben az ország csaknem minden községében van már tankertül alkalmas tér kihasítva és ez volt a dolog egymás utánjánál fogva az első lépés, mert a nép szakértelmisége, munkaügyessége kifejtését csakis az első elemi oktatásnál, a népiskolák útján lehet kifejteni. De hogy ez csakugyan meg is történjék, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriumnak is, melynek ressortjához tartoznak a népiskolák és a tankertek vezetésére hivatott néptanítók, behatón kell intézkednie, hogy a gyakorlati népoktatás, a földmivelési ministerium erre vonatkozó intézkedéseit támogassa.

Jóval fontosabb azonban azon második kérdés, miként győzessenek le az akadályok, melyek időjárás, állatok és rovarok károsításánál fogva a kertipar kifejtésének útját állják, mert kétségtelen, hogy kellő szakismerettel és munkaerővel rendelkező, tájékozott, üzleti viszonyokban jártas egyének nem kockáztathatják ma még munkájukat, vagyonukat, tehetségüket oly iparra, mely csak is a hanyagok — a felsőbbi rende-

teket elhallgató — a kert- és szőlőipar csakis kedvező körülmények között kizsákmányolni szerető szomszédok restsége által állandón veszélyeztetve van; ez okból hazánkban a kertipar legprimitívabb állapotából sem képes kibontakozni.

Vannak hazánkban terjedelmes gyümölcsültetvények, nagyobb mérvű kerttelepek, melyek szorgalmas gondozása után a tulajdonos befektetési tetemes költségeihez mért méltányos jövedelmet reményelhetne; de miután a kertipar nem részesül a törvény oltalmában, legjogosabb reményei meghiúsulnak, beruházásai és évenként befektetett gondozási költségei veszve vannak és csirájában megfojtva közgazdasátnak jogos kilátásban lévő évenkénti milliói, melyeket a kertipar terményei kivitele útján nálunknál élelmes szomszédjaink előttünk elfoglalnak.

A kertipar irányában minden igyekezetet megölő, a kor tavasz legeiső meglepetése az, hogy a vadászati menlevéllel el látott nyulak a legszebb ültetvényeket elpusztították. Ha a galamb, mely a vetéseket károsítja, kártékony állatunk van kijelölve, mennyivel kártékonyabb állat a nyul, melyből csak egy is egyetlen éjszaka egy egész nagy értékű faiskolát elpusztíthat, nagyobb hóban egész ültetvényeket megkárosít, a nélkül, hogy az ültetvény tulajdonosának a kárttevő állatot elejteni szabadságában volna.

A gondos és szorgalmas gyümölcstenyésztő annak idejében lehernyőzza fát; de mit használ? ha a rest szomszéd ki nem irtott hernyói seregestől átvándorolnak és nemcsak az évi gyümölcs reményeit meghiúsítják, de évekre visszavetik fái termését, tenyészetét; mert a levelektől megfosztott fa nem képes a gyökerektől felszolgáltattott tápnedveket a fa gyümölcs képzésére vissza szolgáltatni.

Hasonló tekintet alá jő a cserebogarak által okozott kár, mert a fát leveleitől megfosztja, a földben lerakott petéi pedig négy éven keresztül tetemes kárt tesznek a gyökerek elragadásával.

Damocles kardként folytonos remegésben tartják kertiparunkat a kései fagyok; ezen az égalj javítására szolgáló tömeges befásítással segíthetnénk. Hiányoznak gyakran a legszükségeltebb májusi esők; remegve fohászodik a kertészgazda eső után, mert tapasztalásból tudja, hogy klimánkat enyhítő mocsárok és magas növényzet nélküli hazánkban megháborított természeti viszonyok következtében, a tavaszi esőzéseknek rendszeren derek, fagyok a követői. A boros ég alatt fagy nem állhatván be, mesterséges füstfelhő képzésével megóvhatja terményét a gazda az utó fagyok ellen; gerjeszt is füstöt kertje, ültetvénye, szőlője minden szögletében, de mit használ, ha egy véletlen kerekedett szellő füstfellegét a szomszéd ültetvényére tereli és megmentve azt, épen a szorgalmas és kellő elővigyázatu gazda ipara esik az elemi károsítás áldozatául.

Jönek aztán egész éven keresztül számos növényi és állati élősdiek a nagy gonddal és költséggel kezelt kertipar megkárosítására, melynek a tudomány mai vívmányai nyomán útját állni lehetséges, de csak is az egész vidék lakóinak közreműködésével.

Segíteni lehetne mindezekben. Azon az államot költséggel terhelő berendezéssel, hogy minden községben, hol a fejlődő kert- és szőlőipar követeli, egy közeg állíthatnák fel, kinek kötelessége lenne:

a) felügyelni a hernyószedést és a község által meghatározott zárnapon túl, azt a mulasztó terhére véghez vitetni;

b) felügyelni és berendezni az utótagyok ellen védő füstfelleg-gerjesztést és a mulasztók helyett azok terhére teljesíteni;

c) felügyelni a szerb tövis irtását és a zárnapon túl az azt mulasztók terhére foganatosítani;

d) a cserebogárrirtásra és megsemmisítésre;

e) ügyelni minden a gazdaságot és kertipart károsító elemenségek, élősdiék jelentkezésére és arról a hatóságnak nyomban jelentést tenni.

A mulasztókön a meghatározott költség háromszorosan hajtathatnak be, rögtön rendőri úton; mely bírságok a cserebogárral. irtás költségeit fedezhetnék.

A bírságot illetőleg igénytelen nézetem, hogyha indokolt a bélyegesonkitásnál, a levelek bérmentetlenségénél, sőt a vasútnál az útjegy hiánya esetében a háromszoros utánfizetés; annál inkább indokolt az a jelzett esetekben, mert a mulasztásból eredő kár igen tetemes és az utólagos kártérítés legtöbb esetben vagyon hiányában nem eszközölhető.

A nyulak károsítása ellenében csakis a vadászati törvények reviziójával lehetséges az intézkedés; például a fegyveradó helyett a löpor megadóztatásával, de mindenesetre a nyulnak kártékony állapotok közzé sorolásával, vagy legalább a faislakokban, ültetvényekben elejthetőségének szabadságával.

Ezen a hazai kert-, szőlő- és gazdasági ipar megvédésére irányzott nézetemre a nmlgu földművelés-, ipar- és kereskedelem, a bel- és a vallás- s közoktatásügyi m. kir. ministeriumok figyelmét kérem. *)

Lukácsy Sándor.

A lókviteli tilalom.

Ma holnap két éve lesz, hogy az ország gazdaközönsége a lókviteli tilalom súlyos terhe alatt görnyedez és ma is még csak ködös homályos távolban sejthetjük a kilátást arra, hogy e súlyos tilalomnak megígért enyhítése csakugyan megadatik. Mily súlyos áldozatokat ró a lókviteli tilalom fentartása a tenyésztőkre, azt könnyen megítélhetjük abból, hogy először is a kivitelből évenként befolyó 6—7 millió forintot kell a tenyésztő közönségnek lemondani; s a mi még ennél is sokkal nagyobb kárt okoz, az a külföldi kereslet elzárása folytán a belforgalomban is állandóvá vált jelentékeny árosökkenés. Járja be csak valaki a hajdan híres győri, fejevári, debreczeni s egyéb nagy lóvásárokat s meg fog győződni arról, hogy ma a lónak ára legalább egy harmaddal csekélyebb, mint a kivitel idejében s hogy e jelentékenyen leszállított árak mellett sem találkozik elegendő vevő, úgy hogy a legtöbb eladó lovat ismét haza

hajtja gazdája. Ez oly egészségtelen állapot, mely végromlással fenyegetné az országos lótenyésztést, ha állandóvá válnék. Zúgolódik is ellene országszerte a gazdaközönség, sürgeti a kilátásba helyezett könnyítést, de mind hiába: úgy látszik e tekintetben legnagyobb ur a monarchiában a közös hadügyminister! Hónapok előtt hírelt már, hogy a magyar kormány a kiviteli tilalom olynemű megkönnyítését tervezi, mely mellett legalább a hadi czélokra épen nem, vagy csak másod sorban alkalmas lovak kivihetése bizottsági végzések alapján engedélyeztetnék. A budget tárgyalás alkalmával interpelláció is tételtett ez iránt s a földművelésügyi ministerium képviselője kijelentette, hogy ez iránt tárgyalások folynak a közös hadügyministeriummal, melyek befejezése után rögtön meg fog engedtetni a korlátolt lókvitel. Azóta ismét elmúlt hat hét s még ma sem állunk közelebb a czélhoz; legalább nem hallunk semmit a tervezett könnyítés életbeléptetéséről.

Gazdaközönségünk nevében a legerélyesebben tiltakozunk kell az ellen, hogy néhány ezer katonai czélokra szükséges lónak olcsóbb beszerzése kedvéért, az ország lótenyésztése mesterségesen tönkre tétessék. Igen czélszerűnek tartanók, ha ez irányban az összes gazdasági egyletek meggalmazat indítanának meg országgyűlési petíciók alakjában.

(Gazd. Lapok.)

A bornak üvegekre huzásáról.

A bornak érlelése, hordókban, csak bizonyos fokig történik; azontúl többé nem tökélyesbül, csakis vénül. Minden nemesebb, különösen csemege bortól megkívánjuk, hogy az lehető legtökéletesebb legyen, mely tulajdonságát csak is akkor fejti ki, ha üvegekbe huzatik.

Azon kérdés merül itt fel: mikor érte el a bor azon fokot, hogy üvegekbe fejthessük? Erre nézve általában azt félelhetjük: a bor akkor érett, ha üvegekbe fejtvé tisztaságát megtartja; azon bor, mely 3—4-szeri lehuzás és derítés által, átlátszó tiszta és tükörfényű lett, üvegekbe fejthető, mert külsejét többé meg nem változtatja, hogy azonban tökélyesbül-e? egy előre ki nem mondható, mert a borok nem egyszerre érnek; egyik több időt igényel, mint a másik. Így pl. vannak borok, melyek csak 4—6 év múlva értek, míg ellenben mások 2 év múlva üvegekbe fejthetők. Általában mondhatjuk: annál jobb valamely bor, mentől későbbben érik, mert annál finomabb zamata (bouquéja) lesz.

Határozott szabályt állítani föl a bor érettséget illetőleg mondhatni lehetetlen, mert e részben határoznak: éghajlat, a bor faja és sok más körülmény; minden borfajnak érettségi foka csak tapasztalat által állapítható meg.

Van azonban egy mód, melynek segítségével az érettséget felismerhetjük; u. m. egy darabka gelatint egy tiszta csészébe teszünk, vízzel leöntjük és szeszlámpa fölibe tartva, feloldjuk. A meghatározandó borból, egy keveset keskeny próbáüvegbe öntünk és két cseppenként öntünk hozzá a feloldott gelatinból; ha a világosságfelé tartva: a borban semmi válto-

*) Némi átdolgozással közöltük.

zást nem látnak, azaz ha tiszta marad, üvegekbe fejthető; a bornak legkisebb zavarodása is arra mutat, hogy az még nem elég érett.

Ezeket előre bocsátva, lássuk a követendő eljárást. Először is a szükséges üvegek és dugók beszerzendők. Ezt követi az üvegek tisztogatása, mely ugyszólván egyik főteendő, mert igen gyakran megromlik a bor, tisztátalanság miatt. Az üvegeknek seréttel való tisztogatása mellőzendő, mert először nem mos eléggé tisztára és másodszer gyakran tapad az ólomból valamicske az üveghez, mit később a bor felold, képezvén mérges ólom vegyületeket; sokkal jobb serét helyett porondot vagy igen apró kavicsot használni.

Legjobb és czélszerűbb azonban ezen czélra készült kefékkel mosni, ezek segélyével a legpiszkosabb üveget is tisztára moshatjuk. A kefével mosást követi a két-háromszori öblögetés tiszta vízzel, mit legjobb, ha csapon át eresztünk az üvegekbe. Miután az üvegek kimosattak egy léczekből készült állványra helyeztetnek, melyen szájjal lefelé biztosan állanak és tökéletesen kiszáradnak.

Mint második főteendőt említjük a dugók megválasztását és előkészítését. Azon dugók, melyeken repedések vagy hézagok mutatkoznak, elvetendők, mert nem zárnak légmentesen. Az így megválasztott dugókat, melyek az üveg szájánál jóval nagyobbak, meg kell puhítani, ruganyossá tenni, miért is többször forró borkő-oldatba mártandók; akár forró borba, esetleg szeszbe, hogy kellőleg megdagadjanak.

Ha már most mindezekkel elkészültünk, a tényleges lehúzás és töltögetéshez fogunk, mely eljárásnál szintén többoldalú figyelem szükséges. Nevezetesen nem szabad a hordóba, régi szokás szerént minden óvintézkedés nélkül csapot ütni és a hordót kiszárolni, mert ezáltal a borba por, penész, szóval idegen anyagok kerülnek, melyek ártalmára vannak. Mielőtt csapolnánk, egy töltögető üveget pamuttal megtömjünk és ezt helyezzük a hordó szájába; a pamut egy szűrőt képez, melyen át csak tiszta levegő hatolhat; ezen eljárás nemcsak akkor követendő, ha üvegbe fejtünk bort, hanem minden lehúzásnál is.

A munka gyorsaságáért egy kettős csapot verünk a hordóba, minek segélyével két üveget tölthetünk egyszerre. Az összes munkálathoz öt egyén szükséges, egyik adja a töltögetőnek az üres üvegeket, ettől átveszi két egyén és dugaszolja, az ötödik pedig helyükre rakja. A dugaszolásnak czélja az, hogy a körlég teljesen elzárassék, miért is kívánatos, hogy a dugó a borral érintkezzék, ezáltal a levegő mind eltávolítatik és a dugó is folyvást nedvesen tartva jobban zár.

A dugaszolásnál még egy körülményre kell figyelniünk: nem lévén egyaránt tele töltve az üvegek, egyikbe nagyobb, másikba kisebb üres tér marad; ha egy ily üvegbe, a dugaszoló segélyével dugót nyomunk, könnyen megeshetik, hogy az üveg elreped, vagy ha elegendő erős, a levegő benne marad; mindkét esetben kárt vallunk. Ezt elkerülhetjük úgy, ha a dugaszoló tűt használjuk, ez 12 cmtr. hosszú és oldalán kis csatornával bír. Alkalmazáskor a dugó és üveg közé nyomjuk, úgy hogy a csatorna a dugó felé essék, ezen keresztül a levegő kiszorul; a tű által tett nyílást a dugó, ruganyosságánál fogva csakhamar elzárja.

Az üvegek alatt töltögetéskor felfogó edény legyen az esetleg előtött bőr részére. A dugaszolást követi az üvegek lepecsétlése és czim-czédulákkal ellátása, melyre a borfaja és termő éve irandó.

Végül rakásba, vagy állványra létetnek az üvegek, egy olyan helyiségbe, mely világossággal is bír és 14°R hőmérsékű. Néha megtörténik, hogy egy és ugyanazon hordóból töltött némely üvegekben a bor zavaros lesz, míg a többiekben tiszta; ezen tüneteknek magyarázatát többnyire bajos megtalálni.

Rösler Károly.

Colorado-bogár.*)

— A földmívelési-, ipar- és kereskedelmi minster megbízásából a burgonyapusztító colorado-bogárról, annak képével, ismertető leírás jelent meg magyar, német, tót, román, szerb és orosz nyelven 17,500 példányban, a községek között leendő kiosztás végett. Bizony szükséges is, hogy a nép ismerje s védekedjék tőle.

A colorado burgonya-pusztító bogár, mely több év óta pusztítja Éjszak-Amerika burgonya-ültetvényeit, sőt ezen tartomány némely részeiben a burgonyamívelést merőben lehetlenné tette, immár Európa burgonyaföldjeit is fenyegeti s nálunk is megjelent. Kinézése: 1 cmeter hosszú (valamivel több egy negyed hüvelyknél), potroha tojásdad domborult, szőr nélküli, kissé fényes, csápjainak végei, ugyszintén lábai és szemei feketék, nyakvértje valamivel sötétebb sárga, mint csíkos szárnytakarói és 9—11 fekete foltot mutat, melyek közül a két középső a test vége felé csucsba fut össze.

A szárnytakarók alatti szárnyhártyák rózsaszínűek és midőn a bogár nyugszik, összeve vannak hajva; petéi élénk sárga színűek.

A petékből fejlődnek az álcák, melyek eleinte egy köles-szem nagyságával bírnak, de teljesen kifejlett állapotban 10—13 millimeter ($\frac{1}{2}$ hüvelyk) hosszúságot is elérnek. A fiatal álcák csaknem vérvörösek, az idősebbek inkább sötét narancssárga színűek; a fej és nyakgyűrű fekete s a test mindkét felén kettős sorban 11 fekete pont látszik.

A bábok, melyek a megszállott burgonyanövény közepében 10—15 cmeternyi, 4—6 hüvelyknyi, mélységben a földalatt tartózkodnak, vörössárga színűek s alakjukra nézve a rovarhoz hasonlítanak

A bogár május havában bujik elő a földből, hol áttelét 10—12 nap múlva már a nőstény rovar petét kezd rakni, melyeket 10—15 darabból álló rakásokban, többnyire a levelek aljához erősít; a petézést mintegy 40 napig folytatja. A petékből 6—8 nap múlva kibujnak az álcák, melyek 14—20 nap alatt tökéletesen kifejlődnek s azután bábbá alakulás végett a föld alá rejtőznek. A bábok további 10—14 nap alatt kész rovarokká lesznek, melyeknek nőstényei alig 14 nap múlva már újból a peterakáshoz fognak. Így magyarázható meg, hogy egy nyáron át három generáció jöhet létre, melyek közül az utolsó áttelelés végett, a föld alá huzódik.

A bogarak, de különösen az álcák, rendkívül falánkok. A levelek szélein kezdve lerágják a burgonyanövény zöld ré-

*) Lásd „Erd. Gazda.“

szeit úgy, hogy nem marad más, mint a levelek bordái és szárai.

Ennek következtében a növény csakhamar kivész, vagy legalább annyira elcsenevészedik, hogy a gumó-képződés vagy épen nem, vagy csak igen silány módon mehet végbe.

Természetes, hogy ilyformán a roppant szaporodási képességüknel fogva millió számban fellépő bogarak rövid idő alatt egész burgonyaterméseket képesek tönkre tenni; ezáltal pedig az emberi tápszerek egyik legfontosabbikát semmisítik meg.

A colorado burgonya-pusztító bogár felfedezése Amerikában történt 1823. évben, hol az első ízben egy vadon tenyésző s a burgonyához hasonló növényen találtatott a Colorado folyó környékében, — innét származik elnevezése is; — később, kivált az utolsó 10—15 év alatt annyira elterjedt, hogy jelenleg már sok millió hektár földet foglal el. A bogarak vagy álcák, ha nem találhatnak burgonya-növényt, a paradicsom-alma vagy kelkáposzta-bokrokat is megtámadják s ezeket is azon módon tönkre teszik, mint a burgonyát. A kár, melyet ezen bogár Észak-Amerika mezőgazdaszatának már eddig is okozott, kiszámíthatatlan.

A burgonya-pusztító bogár már Németországban is fel lépett s így nem ajánlható eléggé az éber vigyázat, mert minél előbb fedeztetik fel, annál több a kár a baj leküzdésére.

A ki tehát burgonyaföldjein bogárkárokat észlel, vagy a bogarakat avagy álcáit bárhol felleli, tartsa lelkiismeretes kötelességének erről a legközelebbi hatóságot, (szolgabíró, kapitányt, községi bírót, jegyzőt) azonnal értesíteni, nehogy az egész vidék s később talán az egész ország is a colorado-bogár pusztítása rendkívüli nagy veszélyének kitévessék. —

Vidéki gazdasági tudósítások.

Egerpatak, 1878 jun. 24-én.

A mily száraz volt május hava, ép oly nedves június hava; az esőzés még mindig tart, habár szakadozva, közben-közben verőfőnyes üde szép napokkal, szóval a júniusi időjárásnál jobbat kívánni sem lehetett. A tavasziak vetése az áprilisi kedvezőtlen időjárás miatt hosszúra nyúlt ki, a vetések eleintén gyéren keltek, gyengén iparkodtak, de ma már jól állanak, buja növekedésnek indultak, szép reményre jögsítnek. Az ősziak buza, rozs szépek, jó termést ígérnek, még ez ideig sem jég, sem nagyobb zivatarok nem rongálták meg. Szénatermés jó. Kaszálásához most kezdenek, legelő kitünő. Az ugarlás bevégeztetett. Gyümölcs néhol jó termésre mutat, néhol közepesen, néhol pedig kevés lesz. Háziállataink egészségesek. Gabona ára csaknem változatlan.

Márk István.

Baróth, 1878 jun. 25.

A májusi szárazság a tavasziak kelésére és bokrosodására kedvezőtlenül folyt le. A törökbuza és zab riška. Az ősziak sem sűrűk, de szemben biztatnak. A bükköny, luczerna és lóhere buján nőttek, az utobbiak a 2-ik vágást adják. A répa és a dohány kitünő. A hernyók a gyümölcstermést betáblázták s így annak pincze nem kell. Június sok esőt hozott, a mi gyors növésnek indítá a megkésült terményeket is. Ez után a kapások jó lábón várják a 2-ik kapálást. Az

ugarolás e hó elején vette kezdetét s örömmel mondják a szántók, hogy jól számlik a föld. Az erdei legelők jók. Állataink egészségesek. Itt-ott a szénacsínáláshoz kezdtek. A fü jó és elegendő. A barom vásárok látogatottak forgalom nélkül. A gabona ára esett. A napszám rendes. Nevezetes szerencsétlenség nem fordult elő.

Nagy Imre.

Meghívás.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya 1878-ik évi július hó 1-én délelőtt 10 órakor ülést tart az egyleti irodában, főtér 36. sz. első emelet, melyre a t. tagok ezennel tiszteletteljesen meghívotnak. —

Melléklet.

Mai számunk mellékletét — a budapesti Franklin-Társulat hírlapkiadó hivatala előfizetési felhívásait: a „Nemzeti hírlap“, „Közgazg. lapok“, „Vasárnapi újság“, „Politikai újdonságok“, „Képes néplap“, „Háboru krónika“ és „Jogtudományi közlöny“ című hírlapokra — ajánljuk t. olvasóink szives figyelmébe.

A szerkesztőség.

Piaczi árainkat illetőleg

megjegyezzük, hogy Besztercze, Brassó, Csik-Szereda, Déva, Erzsébetváros, Fogaras, Maros-Vásárhely, Nagy-Enyed, Segesvár, S.-Sz.-György, Szamosujvár, Torda és Vajda-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a dévai gabnaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve. — A hectoliter árának átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű: az összeg egy tizedrészét leütve, a maradék a gyakorlat igényeihez képest elég pontosan három véka árának felel meg. P. o. buza hectoliterje 800 kr., leütve a tizedrészt, 80 krt, marad 720. kr., mint három véka, tehát 240 kr., mint egy vékának ára!

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében, telegkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig 5 és 6% kamat mellett törlesztésre és 5000 frton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölök, bővebb felvilágosítással készséggel szolgálók.

Bekeblezett terhek kifizetését szintén eszközölöm.

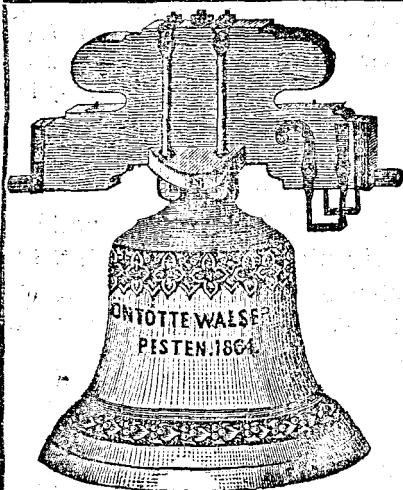
(6) (23—26)

Voith Gergely,

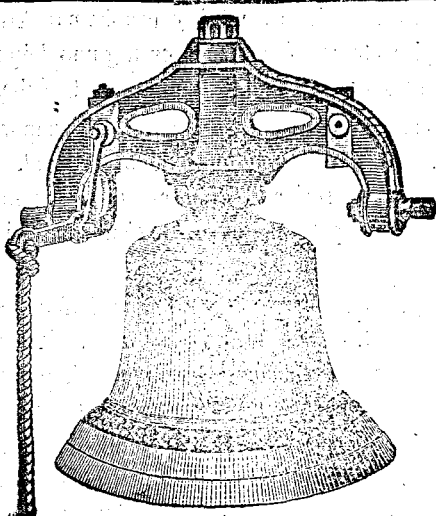
Kolozsvárt, párisutca, 19. sz. saját ház.
(Értekezhetni személyesen vagy posta útján naponta d. u. 1—4 óráig)

Tömlő-orsók, kovács-fúvók, takaró-ponyvák, tízed mérleg és súlyok.

kerti- és kézi fecskendők, tüzi vedrek, pemeték, toló- és mászó létrák

Harangok
fa és vaskalappal.
Tüzoltó szerelvények.
Borlehuzó gépek
teljesen felszerelve.
Gummi és kender
tömlők, gummi kö-
penyegek.
Szivattyus és házi
kutak, azonkívül

rugany-mérga és gúttperga áruk minden országra, nevezetesen lapok, szellentyűk, zárkarikák, zsinórok

szerelő és javító műhelye; elvállal kutak, gépek és vízvezetések berendezését és javítását (26-52.) (3.)

WALSER FERENCZ első magyar gép- és tüzoltó szerek gyára, harang és ércöntöde Budapesten,
főkraktár Kolozsvártt, bel-monostor utca 12. szám.

villanyos házi és szoba-távirdek, vezetékek tüzoltó egyletek részére

P i a c z i á r a k.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	alegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Beszterce	febr. 27.	840	650	—	—	300	625	240	75	300	28
Brassó	mart. 15	950	700	615	570	285	530	220	130	360	36
Csik-Szereda	april. 24	1025	800	665	575	350	620	280	100	170	28
Déás	jun. 18	840	720	570	—	270	540	400	100	200	36
Déva	dec. 23.	1100	700	950	—	860	720	260	180	220	36
Erzsébetváros	mart. 16	900	700	675	—	350	600	300	160	300	34
Fogarás	jan. 25	900	880	720	—	300	600	220	130	350	34
K.-Fehérvár	jun. 15	900	800	675	—	—	600	380	170	335	44
Gy.-Sz.-Miklós	jun. 23	1000	775	600	550	275	550	165	95	—	32
Kolozsvár	jun. 27	845	—	585	—	260	650	220	150	300	42
K.-Vásárhely	mart. 25	900	750	650	560	325	618	300	100	350	34
Nagy-Enyed	jan. 24	850	675	550	—	280	525	240	80	180	32
N.-Szeben	jun. 25	870	740	610	600	310	620	180	100	320	40
Szegesvár	febr. 21	930	700	650	—	280	600	150	90	180	32
S.-Sz.-György	jun. 17	920	830	630	500	320	550	250	150	250	36
Szamosújvár	febr. 11	930	675	605	—	260	640	360	70	400	30
Sz.-Régen	jun. 20	812	662	600	—	272	625	250	130	220	34
Sz.-Údvarhely	jun. 25	920	800	700	—	330	550	160	50	180	28
Torda	jan. 27	850	700	650	400	250	550	250	36	320	36
V.-Hunyad	mart. 30	920	800	720	—	300	620	180	100	200	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 krajával számíthatnak.

A hirdetés szövegét
a t. megrendelő minden külön díj nélkül teljes szerinti akarányos változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52									
	széri hirdetésnél									
	fizetendő forint									
¹⁶ / ₁₆ v. egész oldal	8	24	45	85	120	160	180	200	220	260
⁸ / ₁₆ v. fél „	4	12	23	43	60	80	90	100	110	130
⁴ / ₁₆ v. negyed „	2	6	12	22	30	40	45	50	55	65
² / ₁₆ v. nyolczad oldal	1:50	4:50	8	12	16	22	24	26	28	33
¹ / ₁₆ v. tizenhatod „	1	3	4	6	8	11	12	13	14	17

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük bekiüldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.